

„Olyan volt, mint egy családtag”

Corà Erzsébet festővel Darvasi Ferenc beszélget
Mándy Ivánról

✚ **Darvasi Ferenc:** Mikor találkoztak először Mándy Ivánnal?

✚ **Corà Erzsébet:** Első éves voltam a képzőművészetin. 1948 nyarán találkoztunk, a politikai fordulat idején, Pécsen. De egyáltalán nem is beszélünk egymással, annyira el voltam foglalva a saját problémáimmal, terveimmel. Az egyik barátnőm rögeszméje az volt, hogy meg kell házasodni, és disszidálni kell, nem szabad Magyarországon maradni. Iván és a férjem, Gyuszi (Sugár Gyula festőművész – DF) már hamarabb összebarátkozott Mándyval. Gyuszi adta a kezembe a *Francia kulcs* című könyvét.

Tudtam, hogy sürgősen férjhez kell mennem, és meg kell változtatnom a nevemet, ha el akarok élni valamit az életben. De csak két évig tudtam kihúzni a főiskolán mint Sugár Gyuláné. Kirúgtak onnan, mint osztályidegent. 1953-ban nagyon nehéz privát korszakban voltam. A Városház utcai műtermet használtuk, Gerlőczy Gedeon egykori tervezőirodáját, ahol akkor még Csontváry képek voltak. Gerlőczy, a főiskola építésztanára átadta nekünk a műtermet, nehogy elvegyék tőle. Ide jártunk festeni. Én ekkor már nem voltam főiskolás.

Közben megtudtuk a kislányunkról 9 hónapos korában, hogy gyógyíthatatlan beteg, 3 éves koráig velünk volt, utána a szüleimhez került. Lelkibeteg lettem a főiskolai kirúgás és a gyerek miatt. Mi úgy éltünk a férjemmel, mint két művész egy fedél alatt. Nem beszéltek meg a dolgokat, nem terveztünk előre. Gyuszi inkább a barátainak nyílt meg. A sikerek és a kudarcok sem érdekelték. Elég sokára törődtem bele, hogy ilyen. Boldogtalan voltam. Ekkor, évekkal a pécsi találkozás után, egy kiállítás megnyitón botlottam újra Ivánba. Én már egy másik ember voltam. Azt mondta rám csipkelődve: „csinos, csinos, de hogy el fog hízni...” A későbbiekben is a magázódásnál maradtunk.

✚ **DF:** Rendszeresen találkoztak ezután?

✚ **CE:** Barátok lettünk. Kölcsönösen segítettünk egymásnak a bajban. Ő kihúzott engem a csalódott ifjú nő és a beteg gyerek anyja státuszából. Végtelenül hálás voltam ezért. Neki és Kálnoky Lacinak köszönhetem, hogy kihevertem a traumákat, és normális ember lett belőlem. 1953-tól 1957-ig szoros barátságban álltunk Ivánnal. Olyan volt ez, mint mikor két ember valóban tud beszélni egymással. Ez nagyon ritka dolog.

Szinte életmentő volt számomra Iván, aki mint egy türelmes barátnő végighallgatott. Remekül tudott hallgatni. Érdekelte, mit mondanak az emberek. Átírásokat készített akkoriban a rádióknak. A saját műveit az asztalfióknak írta. Férjemmel a Podmaniczky és Izabella utca sarkán laktunk, és a közeli Lukács presszóba jártunk Ivánnal. Három

éven keresztül naponta találkoztunk. Számára legalább olyan fontosak voltak a találkozásaink, mint számomra. Mintha egy külföldi kiküldetésen lett volna közben, mert ő korábban nem találkozott olyan emberekkel, mint mi.

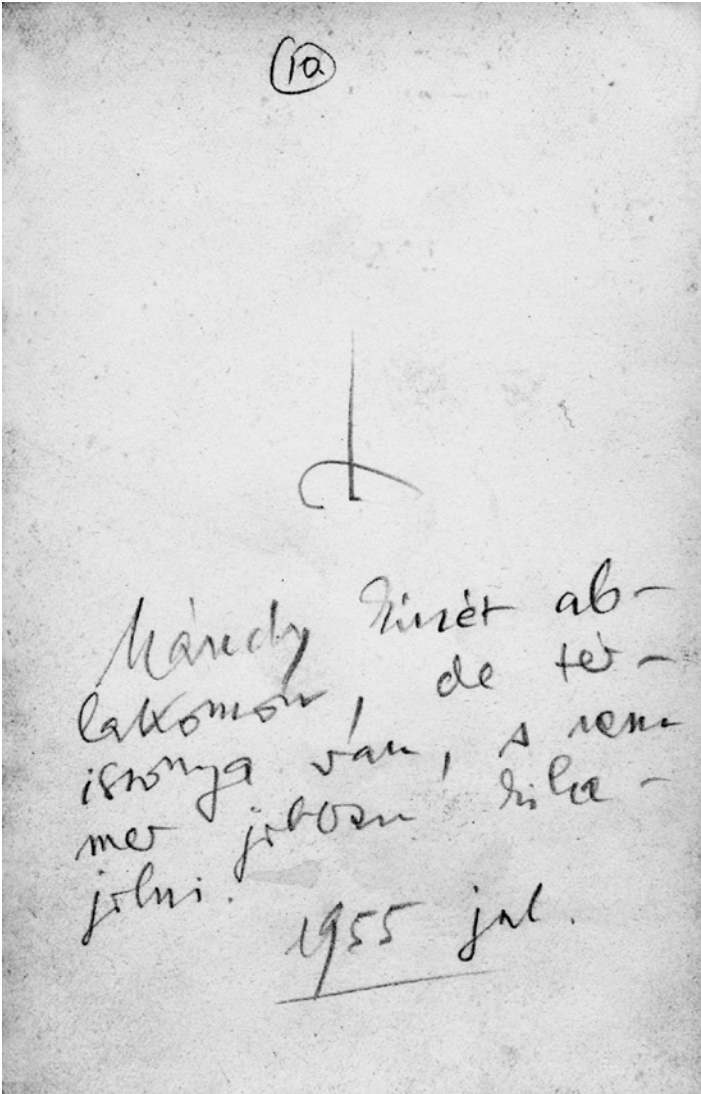
✚ **DF:** Milyen emberekkel?

✚ **CE:** A felmenőim régi iparos, gazdag emberek voltak Nyugat-Magyarországon, ügyvédek, cukorgyárosok, sörkereskedők, nagypolgári öntudattal. Ők éltek a kisváros legjobb lakásaiban. Nagycsaládban nőttem fel. Hozzánk nem jártak barátnők vagy osztálytársak zsúrba, csak a rokonaimmal találkoztam. Annyi unokatestvérem volt, hogy folyton a nagymamámhoz mentünk születés- és névnapokra. Egészen a második világháborúig azt gondoltam, hogy mindenki úgy él, mint mi.

Apám véletlenül került Sopronba, a Monarchia gyermekeként. Az apja Velencéből származott, olasz rendőrtisztviselő volt, ő maga osztrák katonatiszt lett, majd igazgató egy soproni bankfióknál. Ő már Ausztriában nőtt fel, az anyanyelve német volt, de tökéletesen megtanult magyarul. Német könyveket olvasott, németül számolt, de magyarul és németül felváltva beszélünk. Én tizennégy évesen már a *Varázshegyet* olvastam. A gyerekkorom különleges miliőben zajlott, ami nekem csupán akkor tűnt fel, amikor Pestre kerültem.

✚ **DF:** Amiről mesélt, az egy író számára is kiváló téma lehet. Iván ráadásul rendszeresen beleosztotta az őt körülvevő emberek történeteit a prózájába. Megírta Önöket is?

✚ **CE:** Későn jöttem rá, hogy Iván számára velem, a rokonaimmal és a történeteinkkel egy addig

Mándy Iván az ablakban, 1955. július
A kép hátoldalán Lakatos István kézírása

idegen világ nyílt meg, amit kívülről figyelve beszívott magába. Nagyon távol esett ez a Teleki tértől, az Árusok terétől. Ő és Kálnoky Laci akármilyen komoly és tehetséges emberek voltak is, nagyon élvezték azokat a kötetlen társaságokat, mondjuk, a húgaim világát. Ahogy a társbérletben éltünk a férjemmel, az is anyag lett Iván számára az írásaihoz. Nagyon türelmesen végighallgatott. Ő is mesélt egyet s mást például az apjáról vagy a rádiós munkáiról. Egyszer elmondtam neki, hogy a későbbi férjem, miután először megcsókolt a Városligetben, megkérdezte tőlem, hogy tulajdonképpen mi is a nevem, amivel persze mélyen megsértett, hiszen azt hittem, rég tudja. Ez aztán a *Homokos part* című novellájában meg is jelenik.

Vagy ott van a *Levél vidékről*. Az ebben szereplő levél nagyon humorosnak látszik, valójában Györgyi húgom egy levele volt a kiindulópontja. A testvéreim időnként följöttek hozzám, megnézni, hogy élek Pesten. Nekik érdekes volt az életformám, amely teljes mértékben különbözött az övékétől. Iván pedig úgy figyelte őket, mintha moziban ült volna. Aztán megírta ezeket az önérzetes embereket, akik úgy élnek bele magukat az új nyomorba, ami a második világháború

után valóban elterjedt, hogy közben megőrzik a belső tartásukat, polgári életmódjukat. Iván valószínűleg nagyon élvezte a húgom levelét, melyben visszautazva Pestről beszámol az otthoni nyomorról. Egyébként átírta Györgyi mondatait, hozzáadott ezt-azt, és a neveket részben megváltoztatta.

A *Hang a telefonban* című hangjátékát az én egyik álmom alapján írta meg. Sokszor meghallgatta, hogy mit álmodtam. Akkor éppen azt, hogy felhívtam őt, beszéltem vele, és egyszer csak kiveszi Judit (Simon Judit, Mándy Iván felesége – DF) a kezéből a telefont, és azt mondja, hogy Sziszi, az Iván meghalt (a Sziszi Corà Erzsébet beceneve – DF) – de a novellában ez másképp van leírva, és terjedelmesebben: úgy, hogy Gyuszi olvassa a reggelinél az újságot, melyben ott van Iván, alias Zsámboky János halálhíre, és én meg mondom neki, hogy de hát épp most beszélek vele telefonon. Ivánt szórakoztatták a képi ugrálásaim, álmaim, alapanyagot jelentettek számára.

☛ **DF:** „A társbérelőink is megjelentek a könyveiben, ilyen a *Mi van Verával? például*” – nyilatkozta az *Őn fia, Sugár János képzőművész Mándyról a Balkon folyóirat 2005/5-ös számában*.

☛ **CE:** A *Mi van Verával?* a társbérletünkben szerzett élményeiben gyökerezik, annak a háznak és az ott megforduló embereknek a története. Akkor vettük ki a Podmaniczky és Izabella utca sarkán álló albérletet, amikor összeházasodtunk Gyuszival. A három szoba hallos lakás két szobája lett a miénk. Társbérelőket kaptunk egy ismeretlen család személyében: az akkor 6-7 éves Verát (Bíró Olgát) és a szüleit. Kicsi volt a lakás ennyi embernek. Eleinte nagyon rossz volt a viszonyunk velük. Fenntartásokkal fogadtak minket. A szakmánkat és az életformánkat is. A lányuk, Olgi volt az egyetlen kapocs, aki mint gyerek fenntartások nélkül elfogadott minket. A fiam, János és ő úgy nőttek fel, mintha testvérek lettek volna. Lidi, Olgi édesanyja megsértődött a kötet megjelenése után. Tulajdonképpen

kiadta magát Ivánnak, akiben azonban ez a figyelem ugyanúgy működött a saját szüleiével, sőt, a személyes csődjeivel kapcsolatban, hogy azokat is megírta. Feljegyezte Olgi osztálytársainak a nevét, ha olyan nevet hallott, amiről úgy érezte, hogy egyszer majd fel tudja használni a hangzása miatt. Én akkor voltam gondban, amikor egy unokaöcsém elvitte az egyik Mándy-kötetemet, a *Séta a ház körül*. Abban a könyvben jelent meg a *Levél vidékről*, amiben az unokaöcsém nagymamája szerepel. Iván nem változtatta meg a nevét, hiszen nem gondolta, hogy valaha majd egy családtag kezébe kerül a kötet. Egyébként megúsztam a dolgot, nem vette észre az unokaöcsém.

Abban a pár évben, 1953 és 1957 között Iván olyan volt, mint egy családtag. Ott ült a konyhában, velem vagy Lidivel, aki nagyon csinos, nálam idősebb nő volt. Iván tudta értékelni a csinoságát. Olgi ott járkált közöttünk. Iván ki-be sétált az életünkben. Pokoli rossz hírem volt akkoriban, mert mint férjezett nőt, mindig vele láttak. A nővérem is árulkodott az édesanyámnak, hogy Sziszi túl sokat jár össze Mándy Ivánnal. Iván pedig kicsit kihasználta ezt. Nem bánta, hogy az emberek félreértették a helyzetet.

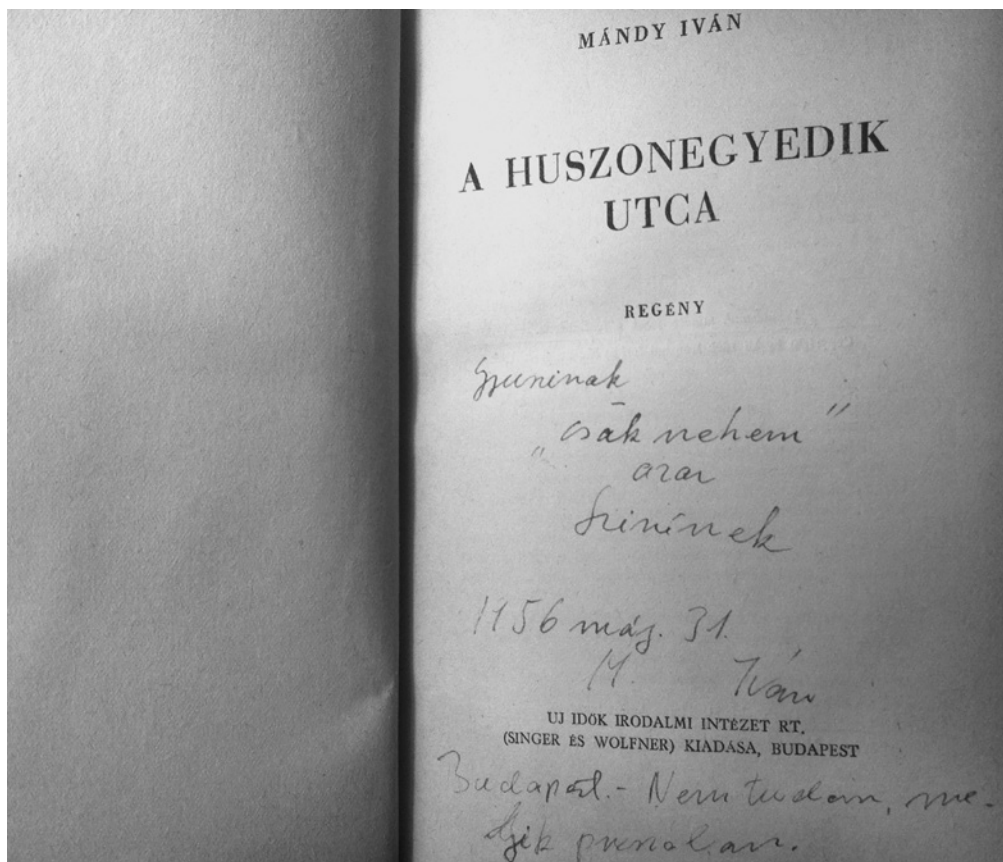
⊕ **DF:** Tudna erre egy példát mondani?

⊗ **CE:** Amikor a fiamat megkeresztelték, keresnünk kellett keresztapát és keresztanyát. Egyedüli katolikus ismerősünk Kálnoky László volt és a mamája. Ahogy elindultunk a Városház utcából a keresztelőre, mi Ivánnal Gyusziék mögött kullogtunk a mózeskosárban fekvő Jánossal. A Pilvax presszóból kiszaladt elénk a presszós nő, aki nap mint nap látott minket, és elkiáltotta magát, hogy *Ivánka, gratulálok!* pedig nevetett magában, dehogy világosította fel, hogy nem ő az apa.

⊕ **DF:** Mennyire valószínűen írta meg Önöket a szövegeiben?

⊗ **CE:** Eléggé, mert a valóságból indult ki, ha mondjuk a párbeszédet nézzük, de aztán mindig elrugaszkodott a megtörtént dolgoktól. Úgy működött az agya, mint egy mobiltelefon fényképezőgépe. Mindig mindenhol mindent megfigyelt. Az elhangzott mondatokat beépítette a novelláiba, néha rá is ismertem egyikre-másikra. Volt egy művészettörténész barátunk. Kedveltük, a légynek sem ártott a gátlásosságával. Ült egy támlás karosszékben és hallgatott, zavarban volt. A *Homokos part*ba az ő történetét is belegyúrta Iván több másikkal együtt. Gizi én vagyok, Kálmán pedig a férjem a novellában, amiben erősen benne van a gonoszágunk. Az emberben annyi gonoszág van, ami a másik embert nagyon szórakoztatja. Iván kifejezetten élvezte az ilyen szituációkat. Engem egyébként legtöbbször Giziként vagy Gizkóként írt meg.

A *Homokos part*ban hozzáfűzte a miénkhez a művészettörténész barátunk történetét a menyasszonyairól – aki egyszer az én kezemet

Egy dedikáció a sok közül, 1956

Corà Erzsébet, Sugár Gyula, Kálnoky László és édesanyja, 1958, augusztus

is megkérte a Várban, mi pedig Gyusziival, a férjemmel eljártunk a gondolatlan, hogy mennyi pénzért adna oda neki, ahogy az Iván kisprózájában is szerepel. A művészettörténész figurája, Károly abszolút hiteles. Történetének kétharmada szintiszta valóság Ivánnál, aki aztán elrugaszkodott a realitásoktól. Néha szerettem volna figyelmeztetni az ismerőseimet, hogy legyenek óvatosak, mert Iván öntudatlanul is megjegyez mindent. És nemcsak a történetekre figyelt, ugyanúgy megnézett egy fát is.

⊕ **DF:** 1956 mekkora változást hozott az életükbe?

⊗ **CE:** 56-ot is együtt csináltuk végig. Október 23. délutánján itt festettem a műteremben, amikor felvonultak az egyetemisták. Találkoztunk meg aznapra Ivánnal a Böszörményi úti Tik-Tak presszóba. Mikor odaértem, ő már ott ült. Talán

Corà Erzsébet, a 60-as évek elején © Fotó: Arató István

fagyiztunk. „Dögunalom az élet”, mondtam neki. Amikor mentünk haza, a Moszkva térnél már be volt törve a villamoskocsik ablaka. A Podmaniczky utcai lakásban egy üzenet várt Gyusztól: „nagy dolgok történnek, gyertek ki a Városligetbe”. Ő ott festett, és éppen akkor döntötték le a Sztálin-szobrot. Nagyon izgalmas napok voltak. Iván és Gyuszi az utcákat járták. Mikor lekísértük Ivánt és Vargha Kálmán irodalomtörténészt a Lenin körúton (a mai Teréz körúton – DF), ott lógott az Aradi utca sarkán az ávos.

✚ **DF:** *Iván, akit leginkább apolitikus alkatként szokás leírni, hogyan viszonyult a forradalomhoz?*

✚ **CE:** Iván bármilyen nemzetiségű ember lehetett volna, nála az emberség volt az elsődleges. Nagyon bátor volt. Ő, aki azon is elgondolkodott, hogy egy utcán átkeljen vagy ne, gyalog járt mindenhol akkor is. Kivitte a Köztársaság térre (a jelenlegi II. János Pál pápa térre – DF), a színházhoz az édesanyját, aki akkor már nem látott. Szép napos idő volt. Éppen kezdődött a cirkusz a téren. Iván nagyon őszinte volt magával. Nem úgy politizált, mint mondjuk Lakatos Pista a Petőfi-kör vezetőségi tagjaként. Iván, ha passzív volt is, teljesen pontosan tudta, miről van szó. Ide-oda járt, figyelt. Ő és Kálnoky Laci nálunk aludtak 1956 szilveszterén is, amikor kijárási tilalom volt. Verával és az osztálytársnőivel táncoltak.

✚ **DF:** *Megváltozott a kapcsolatuk az '56-os események hatására?*

✚ **CE:** 1956 rettenetes csalódást okozott. Nagy pofára esés volt, amit kilátástalan beletörődés követett. Nem a barátságunk lett vége, de a vidám intimitásnak igen. Disszidált a barátok nagy része, minden és mindenki egyre komorabb

lett. Valami véget ért. Ami utána jött, borzasztó volt. Jó barátok maradtunk, de az önfeledt, tréfás hangulat megszűnt, pedig korábban minden problémán nevetni tudtunk. Én innentől számítom a felnőttégünket. Akik később születtek, a Kádár-korszakot békés időszaknak gondolták – de akik kicsit jobban belekóstoltak, azok tudták, hogy ez nem igaz.

Összejártunk persze 1956 után is, és a fiam úgy ismerte Ivánt, mint egy közeli rokont. De valahogy csalódtak bennem a fiúk, amikor János 1958-ban megszületett, mert az már egy más életforma volt. Igaz, Iván János fiam megszületése után is mindig elballagott hozzánk nagyon hűségesen. Jóban volt a fiammal. Jóval később egyébként, amikor a 70-es évek végén aláírást gyűjtöttek a csehszlovákiai események, a Charta 77 perében hozott döntések elleni tiltakozás részeként, és Iván nem írta alá az ívet, született egy novellája erről *Egy este* címmel.

✚ **DF:** *Mennyire volt erős személyiség?*

✚ **CE:** Elsőre visszahúzódo, félénk embernek tűnt, valójában volt egy nagyon kemény magja a személyiségének. Azt csinált, amit akart, ebben nem ismert tréfát. Nem volt könnyű élete, de a saját magának felállított szabályokból nem engedett a szakmai kérdésekben. Pontosan tudta a helyét, és hogy mit akar csinálni. Sajnos nem volt erős a fizikumja. Sok mindent szeretett volna még megcsinálni, például Kálnokyról írni egy könyvet. Azt mondta, addig nem ül neki, amíg nem írhatja meg úgy, ahogy szeretné. Erre aztán már nem maradt ereje. Amikor 1988-ban megkapta a Kossuth-díjat, és láttam, hogyan áll fel, hogy átvegye, becsuktam inkább a szemem... Egyébként abból is fakadt az utazás iránti ellenszenv, hogy amikor már szabadon mehetett volna bárhová, nem volt olyan jó állapotban.

✚ **DF:** *Mennyire viselte meg, hogy hosszú éveken át nem jelenhetett meg könyve?*

✚ **CE:** Soha nem panaszkodott. Nagyobb volt akkor még az emberek tűrőképessége. Nem tört meg. Hatalmas hendikep, ha valaki nem publikálhat. Ezt az elvesztett időt, az agyonhallgatás éveit nem lehet behozni. Mégsem hallottam őt és a barátait soha úgy panaszkodni, mint egyes középszerű művészeket. És soha nem törekedtek rá, hogy bekerüljenek azokba a bizonyos belső körökbe, melyektől akkoriban protekciót lehetett volna remélni. Lakatos István az *Aeneist* fordította, mikor lecsukták. Ő sem panaszkodott soha a börtönre.

Mint valami szekta, titkos társaság vagy arisztokrácia, olyanok voltunk. Ivánékban az írás tartotta a lelket, és az, hogy tudták magukról, egymásról, hogy tehetségesek. Ha valamelyikük el volt keseredve, az azért lehetett, mert nem volt megelégedve önmagával. És ha Laci és Iván vitatkozott is, azok mindig minőségi viták voltak. Kegyetlenül kritikusan és szigorúan beszéltek egymás alkotásairól, de a sajátjukéről is. Nem foglalkoztak

CORÀ ERZSÉBET
Mándy Iván portréja, 1957 © Fotó: Sugár János

azzal, hogy a kiadói igényeknek megfelelően írják át a műveiket. A legtöbb művész viszont igyekezett találni valamilyen rést, hogy a megélhetését tudja biztosítani. Garai Gábort például be lehetett törni, mert neki fontos volt, hogy elismerjék. Mindig csodáltam, hogy tudott mondjuk Váci Mihállyal barátkozni. Azt hiszem, az ilyen kitörésnek nagy ára van.

☞ **DF:** Kik jártak még a közös művész társaságba?

☞ **CE:** A festőbarátaink, Iván, Kálnoky Laci és az ő ismerőseik, akiket időnként felhoztak. Amikor Kálnokyt megismertem, Ivánnal éppen egy presszóba mentünk Budára. Laci a sarokban ült télikabátban és sapkában, úgy fordította a *Faustot*. Lacival aztán nagyon jó viszonyba kerültünk, sokat jártunk hozzájuk a Mészáros utcai lakásukba. Rajta keresztül Lakatos Istvánnal is összejártunk.

Iván Ottlikkal, Nemes Nagy Ágnessel, Rónay Györggyel egy körbe tartozott. Ez egy külön társaság volt. Abszolút elfogadták és elismerték egymást, nem lehetett közük bekerülni. A mi műtermünk volt egy amolyan átmeneti hely, ahová Iván, Laci és még egy-két bátrabb ember eljött. Laci és Iván papírstószokból olvasták föl nálunk a későbbi könyvekben is megjelent verseiket és a novelláikat. Akkor még nem a Városház utcai műteremben laktunk, de minden héten egyszer ott találkoztunk. Tulajdonképpen akárki eljöhetett. A barátok abszolút megbízhatóak voltak, mindenki azt mondott, amit akart, és bárkit hozhatott. Ez volt a gyülekezőhely egészen 56-ig.

☞ **DF:** Simon Judit előtt volt Ivánnak hosszabb ideig tartó kapcsolata? Ismerte Iván korábbi szerelmeit?

☞ **CE:** Igen. Minden csinos nővel szívesen volt együtt. Igazi szívfejdítő szerelme Panni és jóval 1956 után egy Judit nevű költő volt. Mikor én úgy jobban megismertem, Pannival volt, aki bölcsészkart végzett az egyetemen, annak ellenére, hogy az apja maszek szűcs volt a Kossuth Lajos utcában, és Pasaréten laktak, jómódban. Panni szóke lányként le akart sülni, de sosem sikerült neki. Iván azt mondta, hogy „egyszer beleolvad a flaszterbe, de akkor sem fog lebarolni”.

Nagyon tetszettek neki a nők úgy általában. Azt sem bánta, ha valaki – mint például a képzős és iparművészeti lányok – kicsit feltűnőbb. A társbérlőnőmet például elvitte színházba, aztán jókat nevetett rajta, mert Lidi olyan volt, hogy az első sorban ülve megszólalt, amikor meglátta Agárdi Gábort, hogy „jaj, istenem, de jóképű, kár, hogy ilyen görbe a lába”. Amit gondolt, azt ki is mondta rögtön.

☞ **DF:** Juditról, a költőnőről milyen benyomásai voltak?

☞ **CE:** Neki Székely Magda volt a nagy barátnője. Úgy ismertem meg őket, hogy kijártak Kálnoky Lacihoz. Szolid bölcsészlányoknak tűntek. Iván és Judit kölcsönösen szerették egymást, éveken át tartott a kapcsolatuk. A lányt meghívták Max Guillaume-ék Franciaországba, ahol a férfi már beleszerethetett. Egyszer, amikor Iván Judittal jött fel hozzám, Olgi épp a mamája varrta bikiniket próbálta. Berontott hozzánk, hogy „Gyuszi bácsi, Sziszi néni, jaj, Iván, melyik a jobb?” Később Iván nevetve mesélte nekem, hogy Judit azt mondta neki: „micsoda család ez, ki-be rohangálnak bikiniben.”

☞ **DF:** Simon Judit és Iván házassága milyen volt?

☞ **CE:** Csendesen bontakozott ki a kapcsolatuk. Judit egy kedves nő, aki Ivánt igazán szerette, civil módon. Jól, kiváló ösztönrel választott Iván. Erős, józan, kellemes emberre volt szüksége, aki úgy fogadja el őt, ahogy van. Mint ahogy az ember egy gyereket örökbe fogad, akiről gondoskodik és nem akarja megváltoztatni. És Judit el is fogadta őt így – ami nagyon nagy és nehéz dolog. Tetszett neki több lány is, de egyikkel sem tudott volna együtt élni, csak Judittal, aki sokat és hosszan segített neki az életében. Iván nem tudta volna egyedül rendezni az életét, ahhoz nem értett és nem is érdekelt. Ő a munkáiban tudott keményen rendet tartani.

☞ **DF:** A gyerekkoráról mesélt?

☞ **CE:** Egyszer, amikor Dunaföldvárra, a férjem rokonságához mentünk nyaralni, Iván is eljött. Elmesélte, hogy ő már járt Dunaföldváron, ott keresztelték meg. Kicsi volt még, legalább három, de legfeljebb öt éves, egyedül arra emlékezett az egészből, hogy elmentek utána egy étterembe, ahol valaki cimbalmon játszott.

☞ **DF:** Ismerte a szüleit?

☞ **CE:** Igen. Iván küszködött az apjával, eltartotta, de mindemellett az egyik legszebb könyvét,

Corà Erzsébet és Mándy Iván a Különlegességi (Lukács) cukrászda teraszán, 1966 © Fotó: Sugár János

CORÀ ERZSÉBET
Táj, 1979, farost, pigment, 34 x 60 cm © Fotó: Sugár János

a *Mi az, öreg?*-et róla írta. Ismertem Mándy Gyulát, aki egész másmilyen volt, mint Iván. Egyszer mentünk ki villamossal Kispestre egy varrónőhöz, a villamos másik végéről egy idős úriember, Mándy Gyula egy jó barátja átkiabált, hogy „Jancsi, mi van apáddal?” (Otthon és baráti körben Jancsinak becézték Mándy Ivánt – DF). Mándy Gyula nagyon olvasott ember volt, mint ahogy Iván is művelt volt bizonyos dolgokban. Irányította a fiát, de békén is hagyta. Nem kényszerítette semmire. De olyan vagabund életet éltek, ami viszont nekem volt fantasztikus. Csodálkoztam, hogy lehet így élni. Iván meg azon álmélkodott, hogy úgy hogy lehet, ahogy mi éltünk gyerekkoromban.

✚ **DF:** *Az édesanyjáról milyen benyomásai voltak?*

✚ **CE:** Alfay Ilona törekeny nő volt, aki valaha biztosan szép lehetett. Szép barna szeme és keskeny arca volt. Nehéz eldönteni, hogy alkaltilag kire hasonlított Iván, de számomra a törekenysége és a vonásai inkább az édesanyját idézték fel. Amikor én megismertem Ilonkát, már nem látott, hiába operálták meg korábban többször a szemét. Ivánnal lakott, de én leginkább a Mándy-könyvekből ismerem az ő és a férje kapcsolatát. Elváltak, Gyula újranősült. Ivánnak volt is egy kistestvére, aki korán meghalt. Az ostrom után az apja visszatért az anyjához. Csak egy napra kéredzkedett be, aztán ott maradt. Néhányszor találkoztam csak Ilonkával a Fiumei úton.

Elég rémes lehetett együtt élni abban a kétszobás lakásban. Az ablakok a temetőre néztek. A Kerepesire, ahol aztán eltemették Ivánt. Ostrom után kerültek oda, úgy emlékszem, a korábbi lakásukat bombatalálat érte. Régről ottmaradt bútorok közt éltek, de ez egyiküket sem zavarta. Ennek az életformának vetett véget Simon Judit, aki mint a friss levegő érkezett meg oda. Először a Fiumei úti lakást alakíttatta át, aztán a Szabadság tér közelébe költöztek, amerre Judit rokonai laktak.

Iván azért írta presszóban a műveit, és azért ment el reggel, mert a szülei otthon mint a kutya és a macska marták egymást. Ettől függetlenül tökéletesen gondoskodott róluk. Volt, hogy bejárónő ment hozzájuk, ha a szülők betegeskedtek. Egyszer találkoztam Ivánnal, amint tortaszeletekkel ment hazafelé karácsonykor. „Jézusom, ennyi náluk a karácsony”, gondoltam magamban. Egy légtérben éltek, de ő reggel felöltözött, étteremben evett, presszóban kávézott. Azért esett be mindig egy baráti társaságba, egy társbérletbe is, mert inkább odament, mint hogy hazainduljon. Ivánhoz vendégként Simon Judit idejében lehetett menni először.

✚ **DF:** *Volt valamilyen kellemetlen tulajdonsága Ivánnak?*

✚ **CE:** Sokat vitatkoztunk és epéskedtünk egymással. Noha igazi veszekedésre nem

emlékszem, néha kibírhatalannak tartottuk egymást. Főleg mikor az 1956 utáni kijózanító idők jöttek. Komoly szabályai voltak. A rádióból járt egy társasággal ebédelni. Felolvastatta valakivel a menüt, vagy hagyta magát rábeszélni egy-egy ételre. De én ritkán jártam velük enni.

Egyébként viszont bájos, szelíd, nagyvonalú ember volt. Lehetett kedvelni. A sógorom, Gyuszi bátyja meghalt 33 évesen agydaganatban. Amikor előtte Gyuszi megtudta, hogy az orvosok nem tudnak rajta segíteni, elviharzott egy művésztelepre. Iván képes volt eljönni velem, együtt ültünk a váróban. Nem lehetett bemenni a sógoromhoz, a váróban ültünk, míg meghalt. Iván utána elkísért a Nyugatihoz, ahol feladtuk a gyásztáviratot Gyuszinak; és még haza is kísért, feljött hozzánk. Ezt olyan természetességgel tette meg, mint egy testvér. Egészen a haláláig találkoztunk és telefonáltunk egymásnak, csak már ritkábban.

✚ **DF:** *Úgy tudom, egyszer készített egy portrét Mátyásról.*

✚ **CE:** Igen, egy kis képet, ami most Simon Juditnál van. De nem kellett portrét ülnie hozzá, annál sokkal jobban ismertük egymást, pontosan tudtam, milyen ember. Emlékezetből festettem meg, néhány vonallal. Nem fényképszerű portrét készítettem, hanem arra törekedtem, hogy azt jelenítsem meg, ami belőle tör elő. Nagyon vonzó volt. Nem a külsejére mondom ezt, hanem a személyiségére. Rendkívül kevés embernél tapasztalni ilyen kisugárzást.

Megvolt benne az a fajta finomság, érzékenység, ami a legtöbb férfiban nincs. Odafigyelt a másikra. Ha nem is úgy viselkedett, mint egy úrifíú, de tapintatos volt.

Külsőre abszolút úriember volt. A régi rokoni köröm sem ijedt volna meg tőle. Már az ötvenes években is nagyon tipp-topp volt. Nem öltözött soha sportosan. Szelíd külseje mögött egy olyan ember rejtőzött, aki nagyon éberem figyelte az életet. Közben roppantul szerényen élt. Ezek miatt sokan tehetetlen alaknak gondolták.

✚ **DF:** *Őn egyetértett ezzel a vélekedéssel?*

✚ **CE:** Nem tehetetlen volt, hanem kicsit kényelmes. Hagyta magát kényeztetni. Szerencséje volt Simon Judittal, mert ő mindent megtett érte, a tenyerén hordozta, őszintén szerette. Iván ezt elfogadta. Amikor kirángatta Ivánt a Fiumei úti lakásból, az Aulich utcai költözésnél mindent Judit bonyolított le, miközben ő szállodában lakott addig. Nagyon harmonikusan éltek együtt, az Iván kívánságai szerint. Judit kiváló fül-orr-gégésznek számított, és akár dolgozhatott volna Svájcban vagy az Amerikai Egyesült Államokban is, de számára magától értetődő volt, hogy mindent Ivánnak rendeljen alá.

CORÀ ERZSÉBET
Csendélet, 1978, farost, pigment, 60x80 cm © Fotó: Sugár János

